

Van Burgemeester en wethouders Portefeuillehouder(s) W.J. Stegeman
Aan Gemeenteraad

B&W- 4 februari 2020
vergadering
De Ronde -

Agenda Het Besluit 18 februari 2020
Vastgesteld besluit 18 februari 2020
(geamendeerd, zie
raadsbesluit)

Titel

Financiële ijkpunten

Beslispunten

De raad besluit:

1. De financiële ijkpunten onder te verdelen in de pijlers Stabiliteit, Weerbaarheid en Flexibiliteit
2. Het volgen van de volgende 15 financiële ijkpunten bij begroting en jaarrekening:

Stabiliteit

1. Ontwikkeling van saldo van baten en lasten (€ mln.);
2. Structureel exploitatiesaldo (%);
3. Saldo van baten en lasten (realisatie versus begroting in € mln.);

Weerbaarheid

4. Weerstandsvermogen (ratio);
5. Netto-schuldquote (%);
6. Solvabiliteit (%);

Flexibiliteit

7. Netto-rentequote (%);
8. Afschrijvingsquote (%);
9. Belastingcapaciteit (%);
10. Onbenutte belastingcapaciteit (€ mln.);

Overige verplichte indicatoren

11. EMU-saldo (€ mln.);
12. Grondexploitatie (%);
13. Kasgeldlimiet (€ mln.);
14. Renterisiconorm (€ mln.);
15. Overhead (%);

3. Het normeren en/of hanteren van signaalwaardes voor de financiële ijkpunten:
 - a. Ontwikkeling van saldo van baten en lasten (€ mln.); voorgestelde norm: ≥ 0 mln.
 - b. Structureel exploitatiesaldo (%); voorgestelde norm met bandbreedte 0-1% van de begroting
 - c. Weerstandsvermogen (ratio); voorgestelde norm met bandbreedte 1,2-1,5
 - d. Netto-schuldquote (%); signaalwaarde 100%
 - e. Solvabiliteit (%); geen norm; signaalwaarde 20%

4. Het laten vervallen van de volgende financiële ijkpunten:

- a. Reserves stand ultimo van het jaar
- b. Volatiliteit
- c. Kostendekkendheid leges
- d. Bruto rentequote
- e. Kapitaallastenquote
- f. Vaste en flexibele personeelsquote
- g. Structurele en incidentele subsidiequote
- h. Verhouding investeringen/schulden

Aanleiding

Door een aantal normen en bandbreedtes vast te stellen en daarop te sturen, vergroten we als gemeente onze financiële stabiliteit, weerbaarheid en flexibiliteit. Daarnaast heeft uw Raad daarmee beter zicht op onze financiële situatie op korte en (middel) lange termijn. Op 2 juli 2019 heeft uw Raad een voorstel van de auditcommissie overgenomen om een gesprek te voeren over de financiële ijkpunten. Sinds de begroting 2015-2018 presenteren we de financiële ijkpunten jaarlijks in de begroting en jaarrekening. Uw Raad heeft in 2015 ook de [Nota Normering Gemeentefinanciën](#) vastgesteld, met daarin een uitvoerige beschrijving van de ijkpunten. In de periode september tot en met december 2019 is met de auditcommissie en overige belangstellenden met uw Raad meermaals en uitvoerig gesproken over de financiële ijkpunten, eventuele aanpassing en normering daarvan. Die gesprekken, waar ook onze accountant Deloitte bij betrokken was, hebben geleid tot een peiling in de Ronde hierover op 21 januari jl. waarbij de mening van uw Raad gepeild werd om ook een aantal ijkpunten te normeren. Daarbij gaat het ons College om een principiële discussie over de wenselijkheid van de normen, onafhankelijk van onze huidige financiële situatie.

Argumenten

Ter toelichting op de financiële ijkpunten nog het volgende.

1. De voorgestelde financiële ijkpunten zijn te categoriseren onder drie pijlers, te weten: stabiliteit, weerbaarheid en flexibiliteit. De pijlers dienen, net zoals de voorgestelde ijkpunten, in samenhang te worden gezien. Dit is ook conform de Nota Normering Gemeentefinanciën uit 2015.
2. Hieronder geven we een korte toelichting per voorgesteld ijkpunt:
 1. Ontwikkeling saldo van baten en lasten: Het saldo van de baten en lasten: geven we meer geld uit dan er binnenkomt of juist niet.
 2. Structureel begrotingssaldo: dit geeft aan in welke mate de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten.
 3. Saldo van baten en lasten (realisatie versus begroting): geeft aan in welke mate de jaarrekeningcijfers afwijken ten opzichte van de begroting.
 4. Weerstandsvermogen: dit is de verhouding tussen de geïnventariseerde financiële risico's die we lopen ten opzichte van de beschikbare middelen om die risico's op te vangen. Die bestaan uit de saldireserve en de reserve sociaal domein.
 5. Netto schuldquote: de verhouding tussen de netto schulden (dus de aangegane leningen gecorrigeerd voor verstrekte leningen) ten opzichte van het totaal van de baten in de begroting of jaarrekening.
 6. Solvabiliteit: dit is de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het totaal vermogen (reserves en schulden zoals de leningen).

7. Netto-rentequote: de verhouding tussen de netto te betalen rente en het totaal der baten.
 8. Afschrijvingsquote: de afschrijvingen op gedane investeringen ten opzichte van het totaal aan baten.
 9. Belastingcapaciteit: de OZB-opbrengsten ten opzichte van het landelijk gemiddelde.
 10. Onbenutte belastingcapaciteit: De extra OZB opbrengsten die we kunnen ophalen wanneer we onze OZB-tarieven op artikel 12-niveau zouden hebben.
 11. EMU-saldo: ons begrotingstekort op kasbasis (ipv baten/lasten)
 12. Grondexploitatie: Dit is de boekwaarde van de grond ten opzichte van de totale baten.
 13. Kasgeldlimiet: het bedrag dat we aan kortlopende leningen (< 1 jaar) mogen aantrekken in een jaar;
 14. Renterisiconorm: het bedrag dat we jaarlijks langlopende leningen versneld mogen aflossen en nieuwe langlopende leningen mogen aantrekken.
 15. Overhead: de uitgaven aan overhead ten opzichte van het totaal aan baten.
3. De ervaring heeft geleerd dat het zinvol is om bepaalde financiële ijkpunten te normeren en aan andere ijkpunten een signaalwaarde te koppelen. De meest belangrijke ijkpunten (Saldo van baten en lasten, structureel begrotingssaldo en de weerstandsratio) willen we daarom ook normeren, al dan niet via een bandbreedte. Andere financiële ijkpunten kennen we signaalwaardes toe of zijn in sommige gevallen wettelijk al voorzien van een norm.

Zo stelt ons College voor, de mening van uw Raad gehoord hebbend, om voor de het saldo van baten en lasten een norm van groter of gelijk aan nul te kiezen. Dit betekent dat de baten en de lasten van de begroting, incidenteel en structureel samen, altijd, voor elk jaar, in evenwicht moeten zijn maar nooit een tekort mogen vertonen.

Voor de structurele begrotingsruimte stelt ons College voor een bandbreedte te hanteren van tussen de 0% en 1% van de begrotingsomvang. Daarbij is de ondergrens van de bandbreedte van nul hard taakstellend op basis van wet- en regelgeving en daarmee ook de eis van de provinciale toezichthouder. Deze let immers op het kunnen dekken van de structurele lasten door structurele baten. De bovengrens van de bandbreedte (1%) is een streefwaarde.

Dit zorgt er voor dat er altijd jaarlijks een marge in de financiële structurele ruimte zit van in principe 1%, waardoor het mogelijk is plotselinge (structurele) tegenvallers (zoals een aanpassing in het gemeentefonds) structureel op te kunnen vangen. In een dergelijke situatie hoeft dan niet direct voor het jaar erop structureel bezuinigd te worden, maar geeft dit tijd en ruimte om budgettaire aanpassingen te doen. Deze ruimte tussen de werkelijke ruimte en de 0% kan jaarlijks incidenteel aangewend worden ten behoeve van bijvoorbeeld de ambities en opgaven.

Hiermee voldoen we aan de wens om voldoende stabiel, weerbaar, maar ook flexibel te zijn. Een hogere ondergrens is niet zinvol: een harde ondergrens, hoger dan 0, zou betekenen dat een deel van de ruimte tussen de 0 en deze ondergrens onbenut zou blijven, of dat de ondergrens feitelijk een streefwaarde wordt.

Door als streefwaarde een redelijke norm (1%, ongeveer € 5 miljoen structurele ruimte) te hanteren creëren we voldoende ruimte. Dit betekent dat we, indien we onder de streefwaarde komen, samen met uw raad een plan moeten maken hoe we in een redelijke termijn weer op de streefwaarde uitkomen, zonder direct te hard te moeten ingrijpen.

Ten aanzien van de weerstandsratio stelt ons College een bandbreedte voor. Ons College stelt een bandbreedte van tussen de 1,2 en 1,5 voor. Wanneer de ratio onder de 1,2 komt, moet de Saldireserve taakstellend aangevuld worden (of de risico's afnemen) om weer op de ratio van 1,2 te komen. Wanneer de ratio boven de 1,5 uit komt, mag het meerdere ingezet worden t.b.v. incidentele zaken, zolang de signaalwaarde van de solvabiliteit daar niet mee in gevaar komt.

Overigens hangen de te normeren ijkpunten sterk met elkaar samen: wanneer er sprake is van evenwicht in het saldo van baten en lasten, hoeft er vanzelfsprekend minder te onttrokken te worden aan de saldireserve om de begroting qua financieel saldo 'sluitend' te maken. Dat leidt dan weer automatisch tot een hogere weerstandsratio.

Ten aanzien van de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio stellen wij voor geen normering toe te passen, maar te werken met signaalwaardes waarbij vooral de ontwikkeling van deze ratio's in de loop van de tijd van belang is. Daarbij hanteren we een signaalwaarde van 100% voor de netto schuldquote en 20% voor de solvabiliteit.

4. Momenteel hebben we een vrij uitgebreide lijst met financiële ijkpunten. Ons voorstel is om een aantal ijkpunten te laten vervallen en voortaan te sturen op de 15 hierboven genoemde financiële ijkpunten. Tijdens de peiling is het verzoek (gekomen om ook de vaste en flexibele personeelsquote te handhaven in de nieuwe lijst met ijkpunten. Ons College is echter van mening dat de indicator die in het programma bedrijfsvoering is opgenomen over het flexibele personeel ('Kosten inhuur externen als % van de totale loonsom'), begrijpelijker en beter navolgbaar is en duidelijker de verhouding vast en flexibel personeel weergeeft dan de quote flexibel en vast personeel zoals die tot nog toe opgenomen was in de financiële ijkpunten. Derhalve stelt ons College voor om deze toch te laten vervallen. Dit werd onderschreven in de Ronde van 21 januari 2020.

Beoogd effect

Versterking van de bedrijfseconomische sturing op hoofdlijnen door uw Raad op de gemeentelijke financiën. Door een aantal normen en bandbreedtes vast te stellen, vergroten we als gemeente onze financiële stabiliteit, weerbaarheid en flexibiliteit. Daarnaast heeft uw Raad daarmee beter zicht op onze financiële situatie op korte en (middel) lange termijn.

Kanttekeningen

Het is mogelijk om te sturen op meer of minder financiële ijkpunten en ook om andere normeringen voor te stellen. We zijn verplicht om in elk geval te rapporteren over de wettelijk verplichte ijkpunten. Het vaststellen van de voorgestelde normering van de financiële ijkpunten kan ook impact hebben op de financiële opgave waar we voor staan.

Duurzaamheid

N.v.t.

Financiën

De voorgestelde financiële ijkpunten incl. de normering van enkele ijkpunten, heeft impact op onze gemeentefinanciën. Zo kan het vaststellen van een bandbreedte van 0%-1% structurele begrotingsruimte leiden tot een structurele ombuiging / inkomsten-verhoging in de meerjarenbegroting.

De bandbreedte van de weerstandsratio kan er toe leiden dat de saldireserve aangevuld moet worden omdat anders de ratio te laag wordt en buiten de bandbreedte valt. De norm voor het begrotingssaldo kan ook impact hebben op de baten en lasten.

Ons College stelt voor om bij de Kadernota 2021-2024 met een procedurevoorstel te komen ten aanzien van het bereiken van (de ondergrens van) de normen.

Risicoparagraaf

Er zijn geen risico's verbonden aan het vaststellen van de voorgestelde financiële ijkpunten. Wel dienen er maatregelen met financiële consequenties getroffen te worden om de genormeerde ijkpunten al dan niet op termijn te realiseren, indien deze nu niet (helemaal) worden gehaald.

Overigens kan het vaststellen van de financiële ijkpunten wel impact hebben op beleidsvoornemens wanneer als gevolg van beleidsvoorstellen de normen van de financiële ijkpunten overschreden dreigen te worden.

Communicatieboodschap

Sinds 2014 kijkt de gemeente naar een aantal financiële kengetallen en volgt deze over meerdere jaren om zo een beter beeld te krijgen van onze financiële positie. Deels zijn de kengetallen gebaseerd op wettelijke eisen en normen waar de gemeente over moet rapporteren. Voor een ander deel zijn het lokale afspraken. De gemeenteraad stelt de zogenoemde financiële ijkpunten vast zodat zij jaarlijks de financiële positie van de gemeente kan beoordelen en volgen. Ook wordt per ijkpunt afgesproken welke norm of bandbreedte wenselijk is voor de stabiliteit, weerbaarheid en flexibiliteit van de gemeentelijke financiën. Tweemaal per jaar, bij de jaarrekening en bij de begroting, actualiseert de gemeente de scores op deze ijkpunten zoveel mogelijk aan de hand van de laatst bekende cijfers.

Vervolgstappen

Indien uw Raad de voorgestelde financiële ijkpunten vaststelt, zal ons College die opnemen bij de Kadernota 2021-2024 en vervolgens jaarlijks bij de begroting en jaarrekening. Desgewenst kan bij majeure besluiten in uw Raad ook inzicht geboden worden in de ontwikkeling van de ijkpunten.

Bij de komende Kadernota 2021-2024 zal ons College, op basis van de integrale afweging het actuele financiële beeld voor de komende begrotingsjaren presenteren en ook met een voorstel komen ten aanzien van de financiële consequenties van de invoering van de ijkpunten, alsmede een eventuele financiële ingroei/fasering in meerjarenperspectief op (middel)lange termijn. Ook zal dan de actualisatie (op basis van de jaarrekeningcijfers 2019) van de nota Reserves en Voorzieningen bij de Kadernota 2021-2024 betrokken worden, aangezien deze nota aangeeft of er wellicht nog vrije ruimte in de reserves zit.

Burgemeester en wethouders van Amersfoort,

de secretaris

de burgemeester

Bijlage(n):

RAADSBSLUIT

Zaaknummer 1245531

De raad van de gemeente Amersfoort;

op basis van het voorstel van burgemeester en wethouders van 4 februari 2020, afdeling Financiën en Advies;

b e s l u i t:

1. de financiële ijkpunten onder te verdelen in de pijlers Stabiliteit, Weerbaarheid en Flexibiliteit;
2. het volgen van de volgende 15 financiële ijkpunten bij begroting en jaarrekening:
 - Stabiliteit**
 1. Ontwikkeling van saldo van baten en lasten (€ mln.);
 2. Structureel exploitatiesaldo (%);
 3. Saldo van baten en lasten (realisatie versus begroting in € mln.);
 - Weerbaarheid**
 4. Weerstandsvermogen (ratio);
 5. Netto-schuldquote (%);
 6. Solvabiliteit (%);
 - Flexibiliteit**
 7. Netto-rentequote (%);
 8. Afschrijvingsquote (%);
 9. Belastingcapaciteit (%);
 10. Onbenutte belastingcapaciteit (€ mln.);
 - Overige verplichte indicatoren**
 11. EMU-saldo (€ mln.);
 12. Grondexploitatie (%);
 13. Kasgeldlimiet (€ mln.);
 14. Renterisiconorm (€ mln.);
 15. Overhead (%);
3. het normeren en/of hanteren van signaalwaardes voor de financiële ijkpunten:
 - a. Ontwikkeling van saldo van baten en lasten (€ mln.); voorgestelde norm: ≥ 0 mln.
 - b. Structureel exploitatiesaldo (%); voorgestelde norm met bandbreedte 0-1% van de begroting;
 - c. Weerstandsvermogen (ratio); voorgestelde norm met bandbreedte 1,2-1,5;
 - d. Netto-schuldquote (%); signaalwaarde 100%;
 - e. Solvabiliteit (%); geen norm; signaalwaarde 20;%
4. het laten vervallen van de volgende financiële ijkpunten:
 - a. Reserves stand ultimo van het jaar;
 - b. Volatiliteit;
 - c. Kostendekkendheid leges;
 - d. Bruto rentequote;
 - e. Kapitaallastenquote;
 - f. Vaste en flexibele personeelsquote;
 - g. Structurele en incidentele subsidiequote;
 - h. Verhouding investeringen/schulden.
5. dat bij raadsbesluiten met grote financiële impact in de financiële paragraaf van het betreffende raadsvoorstel inzicht wordt geboden in de gevolgen van voorliggend besluit voor de stand van de ijkpunten;
6. de Nota Normering Gemeentefinanciën (Nota IJkpunten Financiële Positie, oktober 2015) in te trekken.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 18 februari 2020

de griffier

de voorzitter